

مؤلفه‌های حفظ کرامت و استقلال زن در عرصه اجتماعی

حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی و مدیریتی، از دیدگاه رهبر شهید، باید با حفظ کرامت و هویت اسلامی زن همراه باشد. ایشان به دو نکته اساسی در این باره اشاره می‌کردند: حفظ عفت و پرهیز از مصرف‌گرایی.

خطر جاذبه جنسی و حجاب: ایشان بر لزوم رعایت حساسیت‌های اسلامی در روابط اجتماعی تأکید داشتند تا کرامت زن حفظ شود. در این باره می‌فرمودند: «مسئله خطر جاذبه جنسی است؛ خطر جاذبه جنسی! اسلام روی این حساس است. اسلام از اینکه محیط و فضا جوری باشد که لغزشگاه جاذبه جنسی - که یکی از لغزشگاه‌های بسیار خطرناک است - زن را یا مرد را دچار مشکل بکند، ما را پرهیز می‌دهد؛ باید مراقبت داشت و حجاب در این زمینه است؛ مسئله حجاب یکی از چیزهایی است که می‌تواند در خطر جاذبه جنسی محدودیت ایجاد کند.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

حفظ کرامت و تکبر در برابر نامحرم: رهبر شهید حتی در باره نحوه برخورد زنان با مردان نامحرم، نکته‌ای ظریف را مطرح می‌کردند: «این کار نباید با کرامت و ارزش معنوی و انسانی زن منافات داشته باشد. نباید زن را تذلیل کنند و او را وادار به تواضع و خضوع نمایند. تکبر از همه انسان‌ها مذموم است. مگر از زنان در مقابل مردان نامحرم! زن باید در مقابل مرد نامحرم متکبر باشد. «فلا تخضعن بالقول»؛ در حرف زدن مقابل مرد نباید حالت خضوع داشته باشد. این، برای حفظ کرامت زن است.» (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

پرهیز از مصرف‌گرایی: ایشان مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی را «ستم بزرگی بر زن» می‌دانستند که او را از اهداف تکاملی‌اش بازمی‌دارد. ایشان در این باره می‌فرمودند: «شان زن مسلمان بالاتر از این حرف‌هاست که اسیر زر و زیور و جواهر آلات و از این قبیل شود... اسراف، الگوی زن مسلمان نیست.» (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

خلق چهره‌های نو؛ زنی با هویت مستقل

جمع‌بندی این دیدگاه‌ها، تصویرگر «تراز نوین» زن مسلمان است؛ زنی که در سایه انقلاب اسلامی، از حاشیه به متن آمده و با حفظ کرامت و حجاب، در پیچیده‌ترین عرصه‌های علمی، سیاسی و مدیریتی حضور دارد. این زن، نه تنها در عرصه مدیریت و سیاست فعال است، بلکه با هویت مستقل خود، الگویی برای زنان جهان ایجاد می‌کند. این الگوی جدید، برخلاف مدل‌های غربی که زن را به مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی سوق می‌دهد، بر اساس ارزش‌های اسلامی، شایسته‌سالاری و اولویت خانواده بنا شده است. از منظر رهبر شهید، این دستاورد، یکی از بزرگ‌ترین افتخارات نظام اسلامی است که توانسته است زنان فرزانه و صاحب‌اندیشه‌ای را پرورش دهد که نامشان بر تارک کتاب‌ها و عرصه‌های مدیریتی می‌درخشد. ایشان بر این باور بودند که «ملت ایران امروز به برکت انقلاب قادر گشته است که نظرگاه جدیدی در باب زن و ارزش‌های او ارائه کند و تراز نوینی از زن برجسته و والا بیافریند. این توفیقی بزرگ و حرکتی ماندگار و قابل تقلید است.» (۱۳۶۸/۰۸/۰۳)

است، نه جنسیت؛ اگر زنی شایسته‌تر باشد، باید وزیر شود. (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

راهکار تعارض: در مشاغل واجب کفایی مانند پزشکی و معلمی، مسئولان باید برای حل تعارض بین وظایف اجتماعی و خانوادگی راهکار ارائه دهند. (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

حفظ کرامت: حضور اجتماعی زنان باید با حفظ حجاب، وقار و پرهیز از مصرف‌گرایی همراه باشد تا کرامت زن حفظ شود. (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

تأثیر مضاعف: حضور زنان در تحولات اجتماعی، پیشرفت آن حرکت را به طور مضاعف تضمین می‌کند. (۱۳۹۱/۰۴/۲۱)

اولویت‌بندی مسئولیت‌ها: خانواده در جایگاه اصلی

یکی از ظریف‌ترین بخش‌های اندیشه رهبر شهید، تبیین تعادل میان مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی است. ایشان اگرچه بر حضور فعال زنان در اجتماع تأکید داشتند، اما همواره نقش مادری و همسری را محور و اصلی‌ترین نقش زن می‌دانستند.

خانه، محور وظایف: ایشان تصریح می‌کردند: «در موارد عادی، محور وظایف زن، خانواده است. و واقعاً هم خانواده بدون حضور زن، بدون فعالیت زن، بدون احساس تکلیف زن، امکان ندارد اداره بشود، و اداره نمی‌شود، بدون زن، اداره نمی‌شود.» (۱۴۰۱/۱۰/۱۴)

اولویت مادری: در صورت تعارض میان نقش‌های خانوادگی و اجتماعی، رهبر شهید اولویت را به خانواده می‌دادند: «اگر چنانچه امر، یک جایی دائر شد بین اینکه جان این بچه حفظ بشود یا آن کار در اداره انجام بگیرد، جان این بچه مقدم است... اخلاق بچه هم همین طور است، ایمان بچه هم همین طور است، تربیت بچه هم همین طور است.» (۱۴/۱۰/۱۴۰۱)

وظایف کفایی و تعارض‌ها: با این حال، ایشان برای برخی مشاغل مانند پزشکی و معلمی، که برای زنان واجب کفایی است، راهکاری ارائه می‌دادند. ایشان معتقد بودند که در صورت تعارض این وظایف با مسئولیت‌های خانگی، دولت و مسئولان باید برای حل این تعارض برنامه‌ریزی کنند: «مسئولان کشور هستند که بایستی برای این فکر کنند؛ یعنی آن قدر تعداد را افزایش بدهند که اگر چنانچه این معلم که مثلاً فرض کنید بایستی در هفته پنج روز در مدرسه شرکت کند، من باب مثال چهار روز می‌تواند شرکت کند، خلأ به وجود نیاید؛ معلم دیگری وجود داشته باشد که آن خلأ را پر کند...» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

زنان، پیشگامان تحول اجتماعی و سیاسی

نقش زنان در عرصه سیاست و مدیریت، فراتر از حضور فردی، به عنوان یک عامل تحول‌آفرین در جامعه مطرح است. رهبر شهید این نقش را در تحولات بزرگ اجتماعی، به‌ویژه در بیداری اسلامی، نقشی بی‌بدیل می‌دانستند.

تأثیر مضاعف حضور زنان: ایشان معتقد بودند که حضور زنان در یک حرکت اجتماعی، پیشرفت آن را مضاعف می‌کند: «اگر زنان در یک حرکت حضور پیدا بکنند، یک حضور جدی و آگاهانه و از روی بصیرت، آن حرکت به طور مضاعف پیشرفت خواهد کرد... بیداری زنان، احساس شخصیت و هویت در میان بانوان، آگاهی و بصیرت در میان جامعه زن، تأثیرش بر روی بیداری اسلامی و عزت اسلامی یک تأثیر مضاعف است.» (۱۳۹۱/۰۴/۲۱)

نقش آفرینی در انتخابات: در عرصه انتخابات، رهبر شهید به نقش آفرینی زنان در دو سطح اشاره می‌کردند: «شما بانوان و خانم‌های عزیز می‌توانید نقش ایفا کنید. مهم‌ترین نقش شما هم در داخل خانه است؛ مادرها می‌توانند نقش ایفا کنند، وادار کنند فرزندان را و همسر را برای اینکه در زمینه انتخابات فعال باشند و درست تحقیق کنند. زن‌ها در برخی از مسائل شناخت اشخاص و راهبردها و جریان‌ها، دقیق‌تر و ظریف‌تر از مردان نگاه می‌کنند و نقاطی را پیدا می‌کنند؛ [لذا] در شناخت نامزدهای انتخاباتی، در حضور در پای صندوق‌ها، هم در داخل خانه و هم در خارج خانه می‌توانید نقش ایفا کنید.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

اصالت مسئولیت: مسئولیت‌های اجتماعی برای زنان و مردان یکسان است و زنان مکلف به اهتمام به امور مسلمین هستند. (۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

میدان عمل: زنان باید در تمام عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و مدیریتی حضور فعال داشته باشند، از انتخابات تا سازندگی. (۱۳۶۸/۰۹/۲۲)

اولویت خانواده: نقش مادری و همسری اصلی‌ترین نقش زن است و در صورت تعارض با وظایف اجتماعی، اولویت با خانواده است. (۱۴۰۱/۱۰/۱۴)

ملاک انتصاب: ملاک تصدی مناصب مدیریتی شایسته‌سالاری

خلاصه‌ای از دیدگاه رهبر شهید درباره زنان در مدیریت و سیاست